

УДК 340.130.5+349.6

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-2-14-20

Людмила ДОБРОБОГ[©]

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

КОМПЛЕКСНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті здійснено спробу дослідити вплив глобалізаційних процесів у світі на генезу комплексної екологічної галузі права. Запропоновано періодизацію, в основу якої покладено критерій значущості подій, їх кардинальний вплив на генезу нормативного регулювання у сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища.

Ключові слова: глобалізація, комплексна галузь права, екологічне право, європейське право.

Постановка проблеми. Вплив глобалізації на розвиток комплексних галузей права особливо яскраво відображається у процесі еволюції екологічного права, оскільки вирішення глобальних екологічних проблем становить безпосередній предмет правового регулювання, ефективність якого залежить від застосування комплексного підходу на рівні як міжнародної, так і окремих національних правових систем усіх без винятку держав світу.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі аспекти процесу галузеутворення, системи права і розвитку та становлення комплексних галузей права вивчали науковці, як-от С. С. Алексєєв, В. І. Андрейцев, М. І. Байтін, С. В. Бобровник, Ю. О. Волошин, Є. А. Гетьман, О. С. Заржицький, Є. П. Євграфова, М. І. Козюбра, В. В. Костицький, Л. А. Луць, Т. Є. Мураховська, Ю. М. Оборотов, А. Ю. Олійник, Н. М. Оніщенко, О. В. Петришин, П. М. Рабінович, М. В. Цвік, Ю. С. Шемшученко, О. І. Ющик та ін.

Однак, незважаючи на досить великий перелік наукових праць, недостатнім залишається аналіз впливу глобалізаційних процесів у світі на розвиток комплексної екологічної галузі права.

Тому **метою** статті є: дослідити вплив глобалізації на розвиток комплексної галузі екологічного права.

Виклад основного матеріалу. Ідеї про необхідність міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища висловлювались у 1913 р. на I Природоохоронній міжнародній конференції (м. Берн). Хоча першим історичним документом у сфері міжнародно-правової охорони тваринного світу прийнято вважати Паризьку Конвенцію 1902 року, присвячену проблемі охорони птахів, корисних для сільського господарства (convention for the protection of birds useful to agriculture) [1].

У 1947 р. Економічною і Соціальною Радою Організації Об'єднаних Націй було створено Європейську економічну комісію Організації Об'єднаних Націй, до основних сфер діяльності якої належать економічний аналіз, навколишнє середовище і населені пункти, статистика, стала енергетика, торгівля, розвиток промисловості і підприємництва, лісопродукти і транспорт [2]. Широка мета діяльності цієї Комісії у сфері навколишнього середовища полягає в тому, щоб зберігати навколишнє природне середовище і здоров'я людини та заохочувати сталий розвиток її держав-членів у напрямі Порядку денного на XXI століття. Практичне завдання полягає в зменшенні забруднення для того, щоб звести до мінімуму негативний вплив на навколишнє природне середовище і запобігти погіршенню екологічних

© Добробог Л. М., 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7149-7697>

dobrobog_lm@ukr.net

умов для нинішнього і майбутніх поколінь. Комітет з екологічної політики спрямовує публічну владу відповідних держав на формування екологічної політики, розробку міжнародного екологічного права і підтримку міжнародних ініціатив. Він організовує семінари, робочі наради і консультативні місії. До значущих результатів Комісії треба віднести прийняття Конвенції про транскордонне забруднення (1979 р.), Конвенції про оцінку впливу на навколишнє природне середовище в транскордонному контексті (1991 р.), Конвенції з охорони та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (1992 р.), Конвенції про транскордонний вплив промислових аварій (1992 р.), Конвенція про доступ до інформації, участі громадськості у прийнятті рішень та доступі до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища (1998 р.).

У 1948 р. було створено міжнародну організацію з метою збереження природних ресурсів – Міжнародний союз охорони природи (International Union for Conservation of Nature, IUCN), статутними видами діяльності якої є різноманітна допомога співтовариствам будь-якого виду щодо збереження біорізноманіття і впровадження екологічно чистих та сталих методів використання природних ресурсів [3].

Однак свого розвитку ці ідеї набули лише у другій половині ХХ ст. І на сьогодні можна вести мову про виокремлення в межах європейського права саме європейського права навколишнього середовища, до якого треба віднести ті правові норми, що виходять з «міжнародних договорів і звичаїв, директив і регламентів Європейського Союзу, національних конституцій, законодавства, муніципальних постанов, постанов, що прийняті національними та місцевими виконавчими й адміністративними органами, рішень суду і звичаєвого права» [4].

Необхідно наголосити, що саме європейське право є явищем відносно новим, яке виникло як результат розвитку пан'європеїзму, першим кроком до якого було підписання Бельгією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, Францією і ФРН у 1951 р. договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЕОВС, ECSC – European Coal and Steel Community), метою якого було об'єднання європейських ресурсів з виробництва сталі та вугілля.

У науковій юридичній літературі зазначається, що на сьогодні Європейським Союзом, зважаючи на окремі аспекти вирішення актуальних проблем, прийнято шість програм дій із навколишнього середовища, тому пропонується умовно поділити всю історію розвитку екологічного законодавства Європейського Союзу на шість етапів [5]. Ми не будемо зупинятися на зазначеній періодизації. Вона не позбавлена певних недоліків, і ймовірніше, нагадує радянські п'ятирічки.

На нашу думку, більш ґрунтовною буде періодизація, в основу якої покладено критерій значущості подій, їх кардинальний вплив на генезу нормативного регулювання суспільних відносин у сфері природокористування та охорони навколишнього природного середовища. У зв'язку з цим треба зазначити, що у період від початку створення і до 1972 р. органи і організації Європейських Співтовариств не мали у сфері охорони навколишнього середовища жодної компетенції, не вирішувались комплексно екологічні проблеми. Були прийняті лише окремі норми, що регулювали окремі аспекти екологічних відносин і проводились окремі заходи у цій галузі.

Зауважимо, що і в перші десятиліття діяльності Організації Об'єднаних Націй екологічні проблеми рідко включалися до порядку денного міжнародного співтовариства. Організація приділяла основну увагу проблемам експлуатації і використання природних ресурсів, прагнучи, зокрема, до того, щоб країни, що розвиваються, здійснювали контроль над своїми ресурсами. Протягом 1960-х років були укладені низки угод з проблеми забруднення морів, особливо внаслідок розливу нафти. Відтоді у міру появи все нових свідчень погіршення навколишнього середовища в глобальному масштабі зростала стурбованість міжнародного співтовариства у зв'язку з впливом розвитку на екологію планети і благополуччя людини. Організація Об'єднаних Націй була основним виразником стурбованості щодо стану навколишнього середовища і головний прибічник «стійкого розвитку».

5 червня 1972 р. (саме цей день прийнято вважати Всесвітнім днем охорони довкілля) у м. Стокгольм (Швеція) відбулося відкриття конференції ООН з навколишнього середовища, за результатами якої були ухвалені два фундаментальні документи:

– Стокгольмська декларація, яка стала базовим актом для міжнародного права навколишнього середовища. І хоча вона мала більш політичний, ніж правовий характер, значення її важко переоцінити. У Декларації було проголошено 26 норм-принципів у сфері екологічних відносин, зокрема принцип суверенного права держав на розробку природних ресурсів і відповідальності за завдання шкоди навколишньому середовищу інших держав (Принцип 21), принцип співробітництва у вирішенні екологічних проблем (Принципи 22-24), принцип

обов'язку прагнення держав до найшвидшого досягнення домовленості про ліквідацію і повне знищення ядерної та іншого виду зброї масового знищення (Принцип 26) [8].

Декларація визначила основні напрями міжнародно-правової охорони навколишнього природного середовища у таких сферах, як раціональне природокористування, збереження на благо нинішнього і майбутніх поколінь фауни і флори, профілактика забруднення навколишнього середовища, взаємозв'язок охорони довкілля ті соціально-економічного розвитку;

– Програма дій, на основі якої було розроблено Програму ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП). Треба зауважити, що Перша програма дій (1973 р.) акцентувала на необхідності зменшення і запобігання забруднення навколишнього природного середовища, відновлення безпечного для життя і здоров'я людини стану довкілля.

Проведення Стокгольмської конференції зумовило проведення низки наукових досліджень, які були здійснені у 1972 р. «Два таких дослідження мали значний вплив на розвиток міжнародного права навколишнього середовища – «Межі росту» (англ.: *Limits to Growth*, дослідження було виконане на замовлення Римського клубу) та звіт «Тільки одна Земля» (англ.: *Only one Earth*, спеціально розроблений на замовлення ООН та представлений на Стокгольмській конференції. Тож звіт «Тільки одна земля» вперше підняв питання взаємозв'язку між охороною навколишнього середовища та розвитком (зокрема, теза про те, що людство повинно взяти на себе зобов'язання з управління планетою)» [9].

Відтоді всі пріоритетні дії Європейського Співтовариства у галузі природокористування і охорони навколишнього середовища визначаються так званими програмами дій, які хоч і не мають обов'язкової юридичної сили, є важливим інструментом регулювання відносин у сфері охорони довкілля.

Як зауважують деякі автори, формування нормативної міжнародно-правової основи Європейського Союзу у сфері навколишнього середовища зумовлено цілою низкою «економічних, технологічних та політичних чинників та процесів, що відбуваються в Європі. Таким чином, сфери регулювання створюються та розвиваються у тісному зв'язку з виникненням та загостренням певних екологічних проблем: з'являється певна екологічна проблема – створюються нові нормативно-правові акти, чи розширюється зміст правового регулювання вже існуючої предметної сфери» [5].

Через десять років після Стокгольмської декларації, 28 жовтня 1982 р., Генеральна Асамблея ООН приймає Всесвітню хартію природи (резолюція 37/7), до загальних принципів якою віднесено таке положення. Природу необхідно поважати і не порушувати її основні процеси [10].

Наступною важливою подією було створення за ініціативою Генерального секретаря ООН у 1983 р. Всесвітньої комісії з навколишнього середовища і розвитку. Комісія заохочує соціальні і економічні перетворення, необхідні для «стійкого» розвитку, мета якого полягає в тому, щоб забезпечити реальне поліпшення якості життя людей разом із збереженням ресурсів для майбутніх поколінь. Комісія аналізує реалізацію Порядку денного на XXI ст. і інших угод. Вона також заохочує діалог і налагоджує партнерську співпрацю між урядами і основними групами, що беруть участь в процесі стійкого розвитку. З метою надання державам допомоги у зборі і представленні даних, необхідних для оцінки досягнутого прогресу, Комісія розробила комплекс міжнародно визнаних показників стійкого розвитку.

У 1987 р. Всесвітня комісія ООН з навколишнього середовища і розвитку акцентувала на питанні про необхідність пошуку нової моделі розвитку цивілізації.

У грудні 1989 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 44/428, що передбачала організацію і проведення на рівні глав держав і урядів спеціальної конференції, присвяченої виробленню стратегії стійкого, екологічно прийняттого економічного розвитку цивілізації. Ця резолюція стала передумовою проведення конференції в Ріо-де-Жанейро.

Робота з підготовки Конференції ООН по навколишньому середовищу і розвитку велася під загальним керівництвом Генерального секретаря Моріса Стронга (Канада) протягом двох з половиною років. Створений в грудні 1989 р. спеціальний Підготовчий комітет (голова – посол Сінгапуру при ООН Томмі Кох) провів першу сесію в серпні 1990 року в Найробі, другу і третю – в 1991 році в Женеві і четверту – в березні 1992 року в Нью-Йорку.

У складі Комітету діяли три робочих групи. Перша (голова – посол Швеції при ООН Бо Квеллен) опрацьовувала питання захисту атмосфери, ресурсів суші і біологічної різноманітності; друга (голова – посол Нігерії при ООН Букар Шайб) – проблеми океанів, морів, прибережних зон і ресурсів прісної води; третя (голова – посол Чехословачії при ООН Бедріх Молдан) – обговорювала правові, інституційні і організаційні аспекти.

На пленарних засіданнях Підготовчого комітету наголошувалося на загальних питаннях, пов'язаних із станом навколишнього середовища і світової економіки, передачею тех-

нологій, механізмами фінансування зусиль щодо запровадження в життя рішень майбутньої Конференції. У його роботі брали участь представники більше 170 країн світу, що готували загальними зусиллями три основоположні документи Конференції: Декларація Ріо по навколишньому середовищу і розвитку, Заява про принципи глобального консенсусу по управлінню, збереженню і стійкому розвитку всіх видів лісів і Порядок денний на XXI століття, інтегруючи основні завдання людства на рубежі тисячоліть.

Паралельно йшла робота спеціального Міжурядового переговорного комітету ООН (голова – Жан Ріпперт, Франція) з підготовки Рамкової конвенції про зміну клімату і в межах ЮНЕП – над текстом Конвенції про біологічну різноманітність [11, с. 5–23].

Результатом конференції стало і узгодження Порядку денного на XXI ст., в якому зазначається, що людство «переживає вирішальний момент своєї історії» [12].

Під час здійснення відповідних програмних завдань, визначених Порядком денним на XXI ст., необхідно приділяти підвищену увагу тим особливим обставинам, в яких знаходяться країни на перехідному етапі.

У жовтні 1991 р., після переговорів, що тривали більше ніж рік, було створено Глобальний екологічний фонд (ГЕФ).

Робота Фонду здійснюється в шести тематичних сферах:

- охорона біологічної різноманітності;
- запобігання зміні клімату;
- охорона міжнародних вод;
- запобігання деградації ґрунтів (боротьба із запустинюванням і вирубкою лісів);
- боротьба з руйнуванням озонового шару;
- вивід з обігу стійких органічних забруднювачів на основі підходів, що припускають роботу з місцевим населенням [13].

Важливе значення у розвитку європейського права навколишнього середовища мало ухвалення 23–25 червня 1998 р. Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості під час прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргус, Данія) (набула чинності 30 жовтня 2001 р.). Україна підписала Конвенцію про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Оргуську конвенцію) 25 червня 1998 року, а Верховна Рада України ратифікувала її 6 липня 1999 р.

Вказана Конвенція мала важливе значення для розвитку так званих екологічних прав. Зокрема, Конвенція проголошує, що «з метою сприяння захисту права кожної людини нинішнього і прийдешніх поколінь жити в навколишньому середовищі, сприятливому для її здоров'я та добробуту, кожна зі Сторін гарантує права на доступ до інформації, на участь громадськості в процесі прийняття рішень і на доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, відповідно до положень цієї Конвенції» [16]. Положення цього документа зобов'язують сторін-учасників забезпечити належне визнання об'єднань, організацій або груп, що сприяють охороні навколишнього середовища, та надавати їм відповідну підтримку і забезпечувати відповідність своєї національної правової системи цьому зобов'язанню. При цьому кожна зі Сторін має забезпечити, щоб: а) державні органи мали у своєму розпорядженні екологічну інформацію, яка стосується виду їх діяльності, та постійно поновлювали її; б) було створено обов'язкові системи для забезпечення належного надходження в державні органи інформації про заплановані та здійснювані заходи, які можуть істотно впливати на навколишнє середовище; в) у випадках, що становлять безпосередню загрозу для здоров'я людини або навколишнього середовища, які виникають в результаті людської діяльності або є наслідком природних явищ, вся інформація, яка могла б дати можливість громадськості вжити заходів щодо відвернення або зменшення шкоди, яка може стати наслідком такої загрози, і яка є у розпорядженні державного органу, має негайно поширюватися серед членів громадськості, яких потенційно торкається загроза.

Кожен учасник Конвенції зобов'язаний забезпечувати, щоб у межах національного законодавства процедури надання громадськості екологічної інформації були прозорими, а екологічна інформація була легкодоступною, серед іншого, шляхом: а) надання громадськості достатньої інформації про види та обсяги екологічної інформації, яка є у розпорядженні відповідних державних органів, основні умови, за яких така інформація може надаватися, і доступ до неї, а також про процес її отримання; б) організації та здійснення таких практичних заходів, як: забезпечення доступу громадськості до списків, реєстрів або архівів; – встановлення вимог до посадових осіб підтримувати громадськість в отриманні доступу до інформації; – визначення контактних осіб; в) забезпечення безплатного доступу до екологічної інформації, що міститься в списках, реєстрах або архівах.

Відповідно до положень Конвенції громадськість отримує доступ до інформації, має можливість брати участь у процесі прийняття рішень і має доступ до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього середовища, без дискримінації за ознаками громадянства, національної приналежності або місця проживання, а у разі юридичної особи – без дискримінації за ознаками її зареєстрованого місцезнаходження або фактичного центру діяльності.

Важливими в аспекті предмета цього дослідження є положення ч. 5 ст. 5 Організації конвенції: «Кожна зі Сторін здійснює в рамках свого законодавства заходи з метою поширення, серед іншого:

а) законодавчих актів і директивних документів, таких як стратегії, документи з питань політики, програми та плани дій, що стосуються навколишнього середовища, звіти про хід їх виконання, які готуються на різних рівнях державної влади;

б) міжнародних договорів, конвенцій і угод з питань, що стосуються навколишнього середовища; і

в) у відповідних випадках інших важливих міжнародних документів з питань, що стосуються навколишнього середовища» [16].

Останнім часом були нормативно врегульовані такі важливі на сьогодні питання, як поводження із генетично модифікованими організмами, поводження з відходами і небезпечними хімічними речовинами, зменшення шкідливих викидів в атмосферу та забруднення вод. Такий стан правового регулювання екологічних відносин на рівні міжнародного права має позитивний вплив на національне законодавство держав-членів Європейського Союзу та інших держав, що брали для себе європейський напрям розвитку, в тому числі і України. Одним із важливих напрямів співпраці Європейського Союзу і України є саме спільне вирішення проблем у сфері раціонального природокористування і охорони навколишнього природного середовища.

Треба додати, що на сьогодні при ООН функціонують багато міжнародних організацій у сфері екології: Міжнародне агентство по атомній енергії (МАГАТЕ) здійснює програму «Ядерна безпека і захист навколишнього середовища», Організація ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) підтримує програму «Людина і біосфера», «Людина і його навколишнє середовище», Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) займається проблемами гігієни, боротьби із забрудненням повітря, Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) приділяє увагу кліматичним питанням, службі погоди, Всесвітня організація продовольства (ФАО).

Висновки. Міжнародно-правове регулювання екологічних відносин являє собою систему цілеспрямованих дій суб'єктів міжнародного права, націлених на раціональне природокористування і охорону навколишнього природного середовища з метою його збереження для нинішнього і майбутніх поколінь. «Зелена економіка» є пріоритетом діяльності Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Convention for the protection of birds useful to agriculture. URL : http://eelink.net/~asilwildlife/bird_1902.html.
2. United Nations Economic Commission for Europe. URL : http://www.unece.org/press/execsec/current_exec.html.
3. International Union for Conservation of Nature. URL : <http://www.iucn.org/> Назва з екрана.
4. Kiss A., Shelton D. Manual of European Environmental Law. 2nd edition. Cambridge : Cambridge University Press, 1997. 622 p.
5. Правове регулювання відносин в сфері довкілля в Європейському Союзі та в Україні / за заг. ред. канд. екон. наук В. Г. Дідика. Київ, 2007. URL : <http://www.uk.xlibx.com/4ekonomika/1308991-3-pravove-regulyuvannya-vidnosin-sferi-dovkillya-vropeyskomu-soyuzi-ukraini-kiiv-2007-kolektiv-avtoriv-akmentin.php>.
6. П'ятирічки в СРСР. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/П'ятирічки_в_СРСР. Назва з екрана.
7. Синчанський С. О. Екологічні чинники в міжнародно-правовому регулюванні торговельних відносин у контексті функціонування світової організації торгівлі : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.11. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2012. 20 с.
8. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment URL : <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503&l=en>.
9. Екологічне право. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічне_право. Назва з екрана.
10. World Charter for Nature. URL : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/424/85/IMG/NR042485.pdf?OpenElement>.
11. Коптюг В. А. Конференція ООН по окружающей среде и развитию - подготовительный процесс и итоги (Рио-де-Жанейро, июнь 1992 года). Новосибирск : СО РАН, 1992. С. 5–23.

12. Повестка дня на XXI век. URL : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_ch35.shtml
13. Региональный экологический центр Центральной Азии. URL : <http://www.carecnet.org/mp/globalnye>
14. Процес «Довкілля для Європи». URL : www.menr.gov.ua/media/files/Articles/.../Protces_Dovkilla_dlya_Evropy.doc.
15. Декларация министров по вопросам окружающей среды региона Европейской экономической комиссии Организации Объединенных Наций (ЕЭК/ООН). URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_557.
16. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_015.

Надійшла до редакції 12.05.2021

References

1. Convention for the protection of birds useful to agriculture. URL: http://eelink.net/~asilwildlife/bird_1902.html.
2. United Nations Economic Commission for Europe. URL : http://www.unece.org/press/execsec/current_exec.html.
3. International Union for Conservation of Nature. URL : <http://www.iucn.org/> Назва з екрана.
4. Kiss A., Shelton D. Manual of European Environmental Law. 2nd edition. Cambridge : Cambridge University Press, 1997. 622 p.
5. Pravove rehuliuвання vidnosyn v sferi dovkillia v Yevropeiskomu Soiuzi ta v Ukraini [Legal regulation of environmental relations in the European Union and in Ukraine] / za zah. red. kand. ekon. nauk V. H. Didyka. Kyiv, 2007. URL: <http://www.uk.xlibx.com/4ekonomika/1308991-3-pravove-regulyuvannya-vidnosin-sferi-dovkillya-vropeyskomu-soyuzi-ukraini-kiiv-2007-kolektiv-avtoriv-akmentin.php>. [in Ukr.].
6. Piatyrichky v SRSR [Five years in the USSR]. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Piatyrichky_v_SRSR. Nazva z ekrana. [in Ukr.].
7. Sychanskyi, S. O. (2012) Ekolohichni chynnyky v mizhnarodno-pravovomu rehuliuванні torhovelnykh vidnosyn u konteksti funktsionuvannya svitovoi orhanizatsii torhivli [Environmental factors in the international legal regulation of trade relations in the context of the functioning of the world trade organization] : avto-ref. dys. kand. yuryd. nauk : 12.00.11. Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv. 20 s. [in Ukr.].
8. Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment URL: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97&ArticleID=1503&l=en>.
9. Ekolohichne pravo [Environmental law]. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ekolohichne_pravo. Nazva z ekrana. [in Ukr.].
10. World Charter for Nature. URL : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/424/85/IMG/NR042485.pdf?OpenElement>.
11. Koptyug, V. A. (1992) Konferenciya OON po okruzhayushej srede i razvitiyu - podgotovitelnyj process i itogi [United Nations Conference on Environment and Development - preparatory process and outcomes] (Rio-de-Zhaneiro, iyun 1992 goda). Novosibirsk : SO RAN. S. 5–23. [in Russ.].
12. Povestka dnya na XXI vek [Agenda 21]. URL : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/agenda21_ch35.shtml. [in Russ.].
13. Regionalnyj ekologicheskij centr Centralnoj Azii [Regional Environmental Center for Central Asia]. URL: <http://www.carecnet.org/mp/globalnye>. [in Russ.].
14. Protces «Dovkillia dlia Yevropy» [The Environment for Europe Process]. URL: www.menr.gov.ua/media/files/Articles/.../Protces_Dovkilla_dlya_Evropy.doc. [in Ukr.].
15. Deklaraciya ministrov po voprosam okruzhayushej srede regiona Evropejskoj ekonomicheskoj komissii Organizacii Obedinennyh Nacij (EEK/OON) [Declaration of the United Nations Economic Commission for Europe (UNECE / UN) Environment Ministers of the Region]. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_557. [in Russ.].
16. Konventsiia pro dostup do informatsii, uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen ta dostup do pravosuddia z pytan, shcho stosuutsia dovkillia [Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_015. [in Ukr.].

ABSTRACT

Lyudmyla Dobroboh. Complex ecological branch of law in terms of globalization. The article deals with study of the impact of globalization on the development of a complex branch of environmental law.

A significant development of science and technology in the modern world, the relative "development of the planet" and globalization processes necessitate the solution of qualitatively new scientific and applied problems and, in particular, the need to take into account the intensive development of world industry, limited natural resources and environmental requirements. and social mobility. The author has analyzed the most important historical events, implementation of international norms on environmental protection to national legislation.

A particular attention has been paid to the development of the idea of environmental protection in European law in the second half of XX century and the separation within it of European environmental law.

Recently, such important issues as the management of genetically modified organisms, the management of waste and hazardous chemicals, the reduction of harmful emissions into the atmosphere and water pollution have been regulated. This state of legal regulation of environmental relations at the level of international law has a positive impact on the national legislation of the Member States of the European Union and other states that have taken the European direction of development, including Ukraine. One of the important areas of cooperation between the European Union and Ukraine is the joint solution of problems in the field of environmental management and environmental protection.

It has been concluded that the international legal regulation of environmental relations is a system of purposeful actions of subjects of international law, aimed at the rational use of nature and environmental protection in order to preserve it for present and future generations. The green economy is a priority for the European Union.

Keywords: *globalization, complex branch of law, ecological law, European law.*

УДК 341.645/621

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-2-20-24

Vitaliy ZAVHORODNIИ
Ph.D, Docent

Oleh ZHURAVEL
Ph.D

(Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs)

FRIENDLY SETTLEMENT OF DISPUTE IN THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

АНОТАЦІЯ

Віталій А. Завгородній, Олег Є. Журавель. Дружнє врегулювання спору у практиці європейського суду з прав людини. З'ясовано існуючі підходи правників до розуміння характерних рис, видів та структури рішень Суду Ради Європи, що ухвалюються ним з підстав дружнього врегулювання спору та обґрунтування на цій основі авторського концепту феноменів декларація про дружнє врегулювання спору та одностороння декларація Уряду. Автором здійснено аналіз та критичне осмислення доктринальних висновків та положень національного законодавства з приводу необхідності виокремлення рішень Європейського суду з прав людини, що поряд з постановами Суду Ради Європи, підлягають обов'язковому виконанню державою-учасницею Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

В ході дослідження встановлено, що Суд Ради Європи, зважаючи на свою субсидіарну роль, лише пропонує сторонам вичерпати конфлікт, який склався, через можливість укладення двосторонньої угоди, не ухвалюючи при цьому жодних власних правоконстатуючих рішень про дружнє врегулювання спору. Аналіз резолютивної частини рішень Європейського суду з прав людини, які склада-

© Zavhorodnii V. A., 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7489-8170>

днепр-2001@i.ua

© Zhuravel O. Ye., 2021

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6213-1343>

olzhuravel@urk.net